

Onderwijsvisitatie Rechten

Een onderzoek naar de kwaliteit van de master na master in het Ondernemingsrecht van de Universiteit Antwerpen

30 mei 2016

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de master na master in het Ondernemingsrecht aan de Universiteit Antwerpen. Deelcommissie 2 van de visitatiecommissie rechten bezocht deze opleiding op 6 en 7 oktober 2014.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding - of een opleidingsvariant - voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie-rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, het assiterend personeel, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings-specifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter-suggesties.

De opleiding wordt ingericht door de faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen. De Manama Ondernemingsrecht bestaat sedert het academiejaar 1993-94, aanvankelijk als een GGS Ondernemingsrecht (1993-1994 tot en met 2003-2004). De omvorming van de GGS-opleiding naar een "master na master" vond plaats in het academiejaar 2004-2005. Gemiddeld schrijven 22 studenten zich in de opleiding in.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau als voldoende.

De master na master in het Ondernemingsrecht beoogt volgens het zelfevaluatierapport de vorming van een jurist die ingevolge zijn eerder afgelegde loopbaan reeds een grondig inzicht heeft in de systematiek en in de methodologie van het ondernemingsrecht. Het is de bedoeling van de opleiding om een specialist te vormen die het ondernemingsrecht op een kritische en reflectieve wijze kan plaatsen in zijn maatschappelijke context.

Deze algemene doelstelling wordt door de opleiding verder geconcretiseerd in twaalf kerncompetenties die de opleiding beoogt als leerresultaat van de afgestudeerde. Volgens de commissie accorderen deze kerncompetenties met het niveau dat van een masteropleiding mag verwacht worden en zijn deze in lijn met het Vlaams Kwalificatieraamwerk. De beoogde leerresultaten voldoen zonder twijfel aan de domeinspecifieke leerresultaten (DLR). De commissie apprecieert dat de informatie omtrent de kerncompetenties duidelijk naar de studenten wordt gecommuniceerd via de website van de opleiding.

Het opleidingsconcept van de opleiding ondernemingsrecht, dat afwijkt van de meeste reguliere opleidingen, (zie GKW 2) gaat ondertussen al vele jaren mee. Uit de verschillende gesprekken met opleidingsverantwoordelijken en docenten, bleek dat het redeneren over de opleiding aan de hand van kerncompetenties een grote omslag is geweest die de weken en maanden voorafgaand aan het visitatiebezoek werd doorgevoerd. De huidige kerncompetenties zijn hiervan het resultaat. De kerncompetenties van de opleiding werden aangescherpt en afgezwakt: aangescherpt in overeenstemming met de realiteit, afgezwakt tegenover de vroeger geformuleerde (hoge) ambities van de opleiding. De commissie vindt het een positieve zaak dat het beoogde niveau een meer realistische invulling kreeg. Echter wijst de commissie er op dat moet bewaakt worden dat dit ambitieniveau in de toekomst gewaarborgd blijft in die zin dat de huidige beoogde leerresultaten moeten beschouwd worden als minimumeisen van wat van een academische opleiding in het ondernemingsrecht mag verwacht worden.

De opleiding heeft in Vlaanderen een unieke positie doordat geen andere instelling een dergelijke opleiding aanbiedt. De beoogde leerresultaten zijn afgetoetst met het werkveld. Deze aftoetsing van de beoogde leerresultaten is een permanent gegeven door de nauwe banden tussen de docenten en het beroepenveld en door de inbreng van de eigen praktijkervaring van docenten. De internationale oriëntatie van de opleiding is voldoende maar kan meer tot uitdrukking worden gebracht. Het kan dienstig zijn de leerresultaten van de opleiding te vergelijken met soortgelijke opleidingen in het buitenland.

Concluderend stelt de commissie dat de beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten passen binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk en het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. Ze sluiten aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. De internationale oriëntatie mag nog iets sterker uit de verf komen.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces als voldoende.

De master na master in het Ondernemingsrecht omvat 60 studiepunten. De opleiding heeft een onderwijsconcept dat afwijkt van de meeste reguliere opleidingen. Het is een opleiding waarbij verscherpte toelatingseisen gelden en waarbij een trimestersysteem wordt gehanteerd. Ook de opbouw van het programma wijkt af van dat van een reguliere opleiding.

Het programma van de opleiding Ondernemingsrecht is opgebouwd uit drie modules die de 'drie fasen van de onderneming' omvatten: A: oprichting van de onderneming; B: bestuur en werking en C: beëindiging van de onderneming. Per periode (oktober-december, januari-maart, april-juni) wordt één module behandeld. Deze drie modules zijn systematisch opgebouwd rond de vijf vakgebieden die volgens het zelfevaluatie-rapport de kern uitmaken van het ondernemingsrecht: vennootschapsrecht, fiscaal recht, sociaal recht, verbintenissenrecht, economisch recht (met inbegrip van het publiekrechtelijk kader van de onderneming en milieurecht en ruimtelijk ordeningsrecht van de onderneming).

Daarnaast hanteert deze opleiding een systeem van evalueren dat anders is dan in de meeste reguliere opleidingen. De opbouw van het programma vertaalt zich ook in de manier waarop wordt getoetst, in die zin dat niet elk opleidingsonderdeel afzonderlijk wordt geëvalueerd. Er wordt voor de beoordeling van de student steeds gewerkt via de collectieve casussen en individuele vragen (zie GWK 3).

Het concept om te werken met drie modules is origineel. Zowel de inhoud als de samenhang van het programma stellen de studenten in staat om de beoogde leerresultaten te behalen. Inhoudelijk zouden studenten en alumni enkel het aanleren van communicatieskills sterker in het programma wensen. De commissie beveelt de opleiding daarom aan om samen met studenten en alumni te bekijken hoe de verwerving van deze communicatieskills sterker in het programma kan gebracht worden, conform de beoogde leerresultaten.

De commissie waardeert de inspanningen die worden geleverd om op een alternatieve wijze de leerstof aan de studenten over te brengen. Dit brengt echter drie bijzondere uitdagingen met zich mee die op dit ogenblik nog niet volledig zijn ingelost: de paradox van interdisciplinariteit door het strak aan drie modules en vijf vakgebieden vasthouden, het verlies aan flexibiliteit door de recurrente opdeling van de drie modules in vijf vakgebieden en het ietwat kunstmatig karakter van de opbouw in drie modules die de fasen van de onderneming moeten weerspiegelen.

De opleiding beschouwt het als een troef dat door de programmaopbouw het rechtsdomein-overschrijdend karakter en de studie van de onderneming vanuit vijf invalshoeken worden bekeken. Elk opleidingsonderdeel heeft volgens de opleiding een invloed op een ander opleidingsonderdeel. Dit uit zich volgens de commissie zonder twijfel in de beoordeling via casussen (zie GWK3), maar slechts in beperkte mate in het programma zelf. Door de strakke opdeling in opleidingsonderdelen per vakgebied ontstaat een paradox in de beoogde interdisciplinariteit. De commissie meent dat er hierdoor wellicht kansen gemist worden om bepaalde onderwerpen juist rechtsdomein-overschrijdend te behandelen, waarbij in de colleges al op bijvoorbeeld de vennootschapsrechtelijke, arbeidsrechtelijke en fiscale consequenties van bepaalde keuzes kan worden gewezen. Uit de gesprekken en de ingekeken materialen blijkt dat deze domeinen steeds uit elkaar getrokken worden in vijf delen. De vennootschapsrechtelijke, arbeidsrechtelijke en fiscale aspecten komen aldus pas interdisciplinair aan bod in de casussen, die als examen functioneren.

De opleiding dient daarnaast rekening te houden met de gevaren die dit model met zich meebrengt voor het programma. Het strakke model heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat de vijf vakgebieden eenzelfde weging hebben over de drie modules, terwijl hun relatieve belang op bepaalde tijdstippen van de evolutie van de onderneming groter is dan op andere. De commissie meent dat meer flexibiliteit kan worden ingebouwd door het samenvoegen van opleidingsonderdelen. De opleidingsverantwoordelijken zijn zich er zeker van bewust dat aan de opdeling in drie modules ook nadelen kleven.

De drie bovengenoemde uitdagingen die het gevolg zijn van het onderwijsconcept dienen bewaakt te worden door de docenten. Het strakke model van onderwijs heeft daarom nood aan sterker overleg tussen de verschillende docenten onderling. Hierin dient de opleiding verder op een structurele manier te investeren om

te kunnen garanderen dat alle docenten op de hoogte zijn van elkaars opleidingsonderdelen. Verschillende docenten zijn op dit ogenblik immers voor een zeer beperkt aandeel aan de opleiding verbonden (zie infra). Deze docenten nemen geen deel aan structureel overleg omtrent de opleiding, maar focussen vooral op het door hen te doceren opleidingsonderdeel.

Financieel recht, ondernemingsstrafrecht en boekhoudrecht worden in het programma bewust minder belicht, terwijl het milieu- en ruimtelijk ordeningsrecht in het programma werd opgenomen. De opleidingsverantwoordelijken hebben hieromtrent het afnemend veld geconsulteerd en hebben op basis van hun behoeften de programmaonderdelen mee bepaald. De commissie ondersteunt de afstemming die met het beroepenveld werd gemaakt, maar waarschuwt dat het beroepenveld geen te sterke leidraad mag zijn. De opleiding is nationaal (Vlaams-Belgisch) gericht en wil dit behouden. De commissie erkent dat nationale toespitsing van de opleiding concordeert met de wensen van studenten, alumni en beroepenveld. Uit de gesprekken van de commissie en de door haar ingekeken materialen blijkt dat er in enkele opleidingsonderdelen eveneens internationale en grensoverschrijdende aspecten aan bod komen. Een versterking hiervan is volgens de commissie evenwel aangewezen. Ook een benchmarking met andere (buitenlandse) opleidingen in dit domein strekt tot aanbeveling. Deze ontbreekt momenteel. Uit de gesprekken van de commissie met de studenten blijkt dat ze de opleiding sterk praktijkgericht vinden. Dit wordt door het gros van hen gewaardeerd. Echter moet in een opleiding zoals deze bewaakt worden dat het academisch niveau van de opleiding blijft primeren boven de verwachtingen van studenten en beroepenveld.

De opleiding wordt volledig in het Nederlands aangeboden. Uit de bevragingen met de alumni en met het afnemend beroepenveld blijkt een duidelijke vraag naar aanpassing van het programma op dit vlak, zodat de studenten minstens kennis gemaakt hebben met het gebruik van de Engelse taal in het bedrijfsleven. Er kan overwogen worden om in het kader van de masterproef de rapportering aan de observator in het Engels te verplichten (zie GKW 3). Volgens de bevindingen van het afnemend beroepenveld wint het Engels aan belang als rapporteringstaal, doch moet het Nederlands behouden blijven bij de studie van het recht omwille van het gebruik van een taaleigen juridisch jargon. De commissie ondersteunt om in ieder geval één vorm van Engelse rapportering, eventueel gecombineerd met een mondelinge Engelstalige oefening in het programma in te brengen. Het inbrengen van een Engelstalig onderdeel in de opleiding laat zich mooi combineren met de gewenste versterking van de internationale en grensoverschrijdende componenten in de opleiding.

Een belangrijke verandering in de opleiding sedert het academiejaar 2010-2011 is het regime van verplichte aanwezigheden. De studenten moeten per blok in 75 % van de colleges aanwezig zijn. In totaal moeten ze in 80 % van de colleges aanwezig zijn geweest over de hele opleiding. Beide vereisten moeten cumulatief vervuld zijn. De studenten worden niet toegelaten tot de verdediging van de masterproef in eerste zitting indien zij niet voldoen aan deze voorwaarden van 75 % per blok en 80 % over de hele opleiding. Het achterliggende idee is dat de aanwezigheden in de colleges van belang zijn voor de kennis, inzicht en vaardigheden met betrekking tot de masterproef en het waarborgen van de samenhang van het hele programma. De studenten die niet voldoen aan de 80 % aanwezigheid over de hele opleiding, leggen additioneel een schriftelijk examen af over elk blok waarvan ze 75 % aanwezigheid niet gehaald hebben.

Uit de gesprekken met de commissie blijkt dat de verplichte aanwezigheid door alle betrokkenen als een pluspunt wordt gezien. Het wordt door de studenten als een must ervaren, om de reden dat de studenten de interactieve, onderlinge uitwisseling van mening en ervaring erg appreciëren. Het vermijden van het additioneel examen is evenzeer een motivatie voor de studenten om aanwezig te zijn. (zie GKW3). De commissie meent dat de aanwezigheidsplicht essentieel is, gelet op de bijzondere inrichting van deze opleiding, in het bijzonder het gekozen evaluatie- en beoordelingsmodel. De verplichte aanwezigheid biedt de opleiding eveneens enkele kansen op het vlak van onderwijsvormen die sterker kunnen benut worden. De studenten zijn vragende partij om het activerend onderwijs in de opleiding een groter aandeel te geven opdat nog meer variatie en creativiteit mogelijk wordt. De commissie ondersteunt deze wens en denkt hierbij bijvoorbeeld aan een gemeenschappelijk werk door de studenten.

De commissie heeft het lesmateriaal van de opleiding ingekeken. Dit lesmateriaal is samengesteld uit slides, voorbeelden uit de literatuur en de rechtspraak en syllabi. Sommige lesmaterialen worden op voorhand ter beschikking gesteld aan de studenten. Bij enkele opleidingsonderdelen wordt gebruik gemaakt van recente artikels. Ook uit de gesprekken van de commissie blijkt dat recente literatuur en de actualiteit bij de opleiding betrokken worden. Zo worden soms wetteksten die zelfs nog niet van kracht zijn al gebruikt als leermateriaal. Alle studiemateriaal (handboeken, wetgevingsbundel, syllabi, slides e.a.) is inbegrepen in de inschrijvingsprijs

en wordt bij aanvang van de colleges ter beschikking gesteld. Van het elektronisch leerplatform Blackboard wordt weinig gebruik gemaakt door de docenten. In plaats daarvan mailen de docenten informatie door naar de student.

De opleiding heeft bijzondere toelatingseisen. Om toegelaten te worden dient de student al te beschikken over een diploma van Licentiaat / master in de Rechten, alsook over een relevante beroepservaring van minimum twee jaar. Vóór aanvang van het academiejaar dienen de studenten een schriftelijke aanvraag in. Indien een student een master behaalde aan een buitenlandse universiteit heeft een interview met de coördinator plaats, mede om de juridische taalvaardigheid in het Nederlands te testen. De toelating van de kandidaat wordt schriftelijk medegedeeld, met kennisgeving van plaats en tijdstip van de informatiesessie bij aanvang van het academiejaar.

De vereiste van minimum 2 jaar beroepservaring wordt door zowel de studenten en alumni als de docenten als een meerwaarde voor de opleiding ervaren. De uitwisseling van ervaringen en meningen tussen de studenten met beroepservaring is belangrijk voor deze opleiding. De aanbeveling van de vorige visitatie om de beroepservaring naar 5 jaar op te trekken, werd niet opgevolgd om de reden dat het dan moeilijk wordt om studenten te rekruteren. De commissie acht het daarom een goede zaak om aan de eis van minimaal 2 jaar beroepservaring vast te houden.

De studeerbaarheid van het opleidingstraject voor de studenten die daarnaast in vele gevallen reeds een job hebben, is zwaar, maar doenbaar. Om de combinatie studeren en werken te verlichten, stellen sommige studenten hun masterproef uit tot de tweede zittijd. Door de opeenvolging van de drie modules is het programma een eenjarige opleiding bij uitstek en worden er in principe geen flexibele leerwegen aangeboden. De motivatie van de studenten is zeer hoog, waardoor slechts weinigen afhaken tijdens het jaar.

De commissie is ervan overtuigd, op basis van het ingekeken materiaal, dat de kwalificaties van het personeel ruim voldoende zijn om de opleidingen te dragen. De commissie wil dan ook benadrukken dat ze de kwaliteit van het docerende personeel apprecieert. Het is opvallend dat in het curriculum van de 18 docenten alle Vlaamse universiteiten vertegenwoordigd zijn. Dit vormt ongetwijfeld een verrijking. De docenten beschikken, naast academische kwaliteiten, over de vereiste praktijkervaring, onder meer als advocaat of consultant. De samenstelling van het docententeam is voldoende verscheiden: er zijn vier docenten voltijds ZAP, de andere docenten zijn deeltijds aangesteld. De deeltijdsen vertegenwoordigen elk 0,05 VTE, met uitzondering van drie docenten die voor 0,15 VTE verbonden zijn aan de UAntwerpen.

De inbreng van de gastdocenten in de opleiding kan geoptimaliseerd worden. Gastdocenten geven idealiter een aanvulling op het onderzoek van de casus door bijvoorbeeld andere relevante disciplines (zoals het economisch recht) in te brengen of aanvullend te werken op de competenties van het vaste personeel. Hun inbreng bleek in het verleden niet altijd aan die parameters te voldoen. De uitgenodigde gastprofessoren zijn nu meestal advocaten. Meer diversiteit, bijvoorbeeld buitenlandse hoogleraren of gastdocenten afkomstig uit de magistratuur, zou verrijkend kunnen werken.

De commissie meent ook dat de opleiding sterker kan inzetten op het versterken van de onderwijsprofessionalisering van de docenten. De opleidingsspecifieke voorzieningen zijn van degelijke kwaliteit. De commissie stelde vast de opleidingsspecifieke materiële voorzieningen de studenten in staat stellen de beoogde leerresultaten te bereiken. De bibliotheek en dan vooral de digitale bibliotheek is zeer geschikt ten bate van de opleiding omwille van het vele toegankelijke bronnenmateriaal.

Wat de niet-materiële voorzieningen betreft, stelde de commissie vast dat de studenten met vragen tijdens en na de les bij de docenten terecht kunnen. De colleges hebben plaats op dinsdagavond en zaterdagvoormiddag. Gelet op de kleine groep van studenten kan de docent makkelijk inspelen op vragen van de studenten. Vanuit de ratio van de opleiding om de studenten zelfstandig te laten werken, is de begeleiding van de collectieve casus en individuele vragen door docenten bewust minimaal. Niettemin kunnen studenten wel bij hen terecht indien problemen rijzen. De commissie wenst haar waardering te melden voor de rol van de centrale contactpersoon van de opleiding. Deze contactpersoon treedt op als “coach” van de studenten.

De begeleiding van de masterproef is eveneens beperkt en promotorafhankelijk. Op basis van de behoeften die de studenten tijdens de gesprekken met de commissie hebben geuit, kan de begeleiding van de masterproef worden bijgestuurd door een ondersteunend opleidingsonderdeel bij de masterproef aan te bieden waarin de methodologische component van de masterproef aan bod komt. Op methodologisch vlak kan in de masterproef

immers nog een verbeterslag worden gemaakt (GKW3). Dit kan ook opgelost worden door middel van significante versterking van de masterproefbegeleiding door de docenten.

De commissie stelde vast dat er gevolg is gegeven aan de meeste aanbevelingen uit het vorige visitatierapport. Daarnaast werden door de opleidingsverantwoordelijken ook eigen verbeterinitiatieven genomen al dan niet op vraag van studenten en beroepenveld. De commissie twijfelt er dan ook niet aan dat de stuurgroep van de opleiding een goed functionerend gremium is. Toch zijn hierbij twee aandachtspunten die een oplossing wensen op korte termijn. Zo zijn de studenten op dit ogenblik niet officieel en structureel betrokken bij het beleid van de opleiding. Daarnaast is deze stuurgroep geen forum waar alle docenten met elkaar in overleg treden. Zoals eerder aangegeven is het omwille van de bijzondere structuur van het programma noodzakelijk dat op cruciale momenten alle docenten, en een vertegenwoordiging van de studenten, met elkaar rond de tafel zitten om te verzekeren dat iedereen een goed beeld heeft van de gehele opleiding en dat de verschillende opleidingsonderdelen voldoende op elkaar zijn afgestemd.

Concluderend stelt de commissie dat het onderwijsproces van de opleiding het voor studenten mogelijk maakt om de beoogde leerresultaten te bereiken. De commissie meent dat deze opleiding verdienstelijke inspanningen heeft geleverd om een inhoudelijk degelijk en origineel opgebouwd programma op poten te zetten. De enigszins kunstmatige opbouw zorgt voor enkele uitdagingen zoals flexibiliteit van het programma en interdisciplinariteit van de verschillende programmaonderdelen. Dit staat de degelijke kwaliteit van het opleidingsprogramma echter niet in de weg. Om dit in de toekomst blijvend te waarborgen is wel een sterker overleg tussen docenten nodig. De opleiding slaagt er in een voldoende samenhangende leeromgeving te creëren waar voldoende kwalitatief en kwantitatief personeel aanwezig is, alsook de nodige materiële en immateriële voorzieningen aanwezig zijn.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau als voldoende

Binnen de krijtlijnen van het onderwijs en examenreglement van de universiteit werkte de faculteit een toetsvisie uit. De CIKO-medewerker heeft de laatste maanden een zeer actieve rol gespeeld in de ontwikkeling en de uitrolling van het toetsbeleid. Daarbij ging veel aandacht naar het overtuigen van het onderwijzend personeel van de meerwaarde van een degelijk toetsbeleid. De commissie stelt vast dat de opleiding, gestimuleerd door externe kwaliteitszorg, grote stappen heeft gezet om een toetsbeleid te realiseren. Ze ziet dat het formeel vastgelegde toetsbeleid duidelijke kiemen in de praktijk heeft opgeleverd. De verantwoordelijken van de opleiding zijn zich bewust aan het worden van het belang om de beoogde competenties te realiseren in het onderwijs en dit te toetsen in de examens. Dit proces is nog niet volledig afgerond. Maar mede door de inspanningen die de CIKO heeft geleverd, verdienen de reeds geleverde inspanningen om actief en bewust aan de slag te gaan met het evalueren op kerncompetenties, het vertrouwen van de commissie. De examenvereisten worden onder meer via de website van de opleiding helder gecommuniceerd.

De gehanteerde examenvorm is de collectieve casus per module. De beoordeling gebeurt in december, maart en juni op basis van de bespreking van de collectieve casus (debatexamen) die elke periode wordt gemaakt en op basis van het individueel ingediend schriftelijk werkstuk. Door twee docenten wordt een puntenvoorstel uitgewerkt per student waarop de coördinator kan reageren. Bij conflict tussen de twee docenten en de coördinator van de opleiding wordt alles voorgelegd aan de stuurgroep. Op deze wijze is de evaluatie van de student door een ruim docententeam onderbouwd. De kwaliteit van de collectieve casus is essentieel aangezien hier alles samen komt.

De studenten lossen daarnaast twee individuele vragen op; één inzake module A: oprichting van de onderneming en één inzake module B: bestuur en werking. Ze bepalen zelf de vakgebieden. Deze vakgebieden zijn andere dan de vakgebieden van de masterproef. De studenten dienen de oplossing van de individuele vraag in de vorm van een paper in, die nadien individueel besproken wordt met de betrokken docent. Studenten kunnen op eigen initiatief hun examens inkijken.

De commissie heeft voorafgaand en tijdens het bezoek de mogelijkheid gehad om zowel collectieve casussen als neerslagen van individuele vragen te bestuderen. Op basis hiervan concludeert ze dat deze van degelijk niveau zijn en aantonen dat de studenten de beoogde leerdoelen bereiken.

Gelet op de specifieke examenvormen en de realisatie van de doelstellingen van de opleiding is de aanwezigheid en, waar mogelijk, de actieve medewerking van de student tijdens de colleges volgens de commissie essentieel (zie GKW 2). De controle gebeurt door het AAP-lid, op wisselende tijdstippen bij elk college. De verantwoording van de aanwezigheidsvereiste en de additionele schriftelijk examen, laat toe het systeem van permanente aanwezigheid betrouwbaar te noemen. De mogelijkheid van het vervangende schriftelijk examen zet de studenten aan om aanwezig te zijn in de les, om zo dat examen te vermijden. Tot op heden werd nog geen vervangend schriftelijk examen afgenomen.

De masterproef is het sluitstuk van de opleiding en omvat 16 studiepunten. De masterproef vangt aan met het indienen van een onderzoeksvraag. De masterproef zelf bestaat uit een tweedelig Nederlandstalig rapport met daarbij een juridisch onderbouwd rapport van maximum vijf bladzijden, toegankelijk voor niet-juristen, dat als losstaand document de basis kan vormen voor het beslissingsproces van bij het ondernemingsgebeuren betrokken personen. Daarnaast bestaat het uit een wetenschappelijke toelichting (tussen 15 en 25 bladzijden), met vermelding van de bronnen in voetnoten en een bibliografie, die het rapport voor niet-juristen ondersteunt.

Het hele schriftelijke rapport wordt gelezen door een jury, bestaande uit een voorzitter, de promotor en een assessor (drie ZAP-leden), aangeduid in functie van het onderwerp. De observator leest het juridisch onderbouwd rapport dat bestemd is voor niet-juristen. De evaluatie van de student geschiedt door de jury op grond van een aantal componenten: de originaliteit van het gekozen onderwerp, de kwaliteit van het schriftelijk rapport en de mondelinge verdediging. De observator is aanwezig op de verdediging en wordt gehoord inzake het rapport en de mondelinge verdediging. Indien de observator niet aanwezig kan zijn, dient hij een schriftelijke nota in. De

recente uitbreiding van de jury naar drie ZAP-leden draagt volgens de commissie bij tot een verbetering in de evaluatie van de masterproef.

Na de verdediging vult de voorzitter, in overleg met de promotor en assessor, het eindresultaat en de motivering in op het in de faculteit geldende uniforme evaluatieformulier. Het eindresultaat wordt bij voorkeur in consensus tussen de juryleden bepaald. Indien geen consensus wordt bereikt, berekent de voorzitter het gemiddelde op basis van de score van de drie juryleden.

De commissie heeft ter voorbereiding van het visitatiebezoek enkele masterproeven ingekeken. Globaal beschouwd constateerde de commissie dat de masterproeven van degelijke kwaliteit zijn. De masterproef is een werkstuk dat weliswaar soms origineel is, maar geen beduidend hogere eisen lijkt te stellen dan de individuele vragen. Wel wordt deze masterproef anders getoetst dan de individuele vragen. Een aanzienlijk deel van de masterproeven handelt volgens de commissie over onderwerpen waar al veel over geschreven is. De commissie meent dat de eigen wetenschappelijke inbreng van de studenten in die gevallen vaak beperkt is. Ook wordt in sommige masterproeven minder aandacht besteed aan het formuleren van een onderzoeksvraag en een conclusie. De commissie meent dat dit moet bijgespijkerd worden door het invoegen van een methodologisch opleidingsonderdeel in het programma of door een intensievere begeleiding van de studenten met betrekking tot de methodologische component van de masterproef. Nu is het al dan niet krijgen van feedback op een masterproef in wording sterk afhankelijk van de begeleider. De contacten tussen studenten en begeleiders bij de voorbereiding van de masterproef kunnen verbeterd worden.

De afgestudeerden tonen zich tevreden over de genoten opleiding. Volgens de studenten en alumni is de opleiding een belangrijk element in hun carrière. Deze geeft hun de gelegenheid niet alleen hun kennis, maar ook hun praktijkvaardigheden te verbeteren. Diverse alumni wijzigen hun professionele activiteit in het jaar waarin ze de opleiding volgen of kort daarna. Verscheidene rechtbanken van koophandel zien dit diploma als een bijkomende troef bij de aanstelling tot curator. Het slaagpercentage is heel hoog (90 %). De opleiding schrijft dit toe aan de werkervaring en sterke motivatie van de studenten.

Concluderend meent de commissie dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering en de opleiding aantoonde dat de beoogde leerresultaten op voldoende wijze worden gerealiseerd. Dit proces is nog niet volmaakt, maar de opleiding is de goede weg ingeslagen. De originele examenvormen dragen bij aan het realiseren van de beoogde leerresultaten, wat zich ook uit in het hoge slaagpercentage van de studenten. De commissie stelt een algemene tevredenheid vast van de stakeholders omtrent de inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding master na master in het Ondernemingsrecht, conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

- Bewaak het academisch ambitieniveau van de opleiding
- Voer een internationale benchmark van de leerresultaten uit

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

- Versterk het aanleren van communicatieskills
- Zorg voor meer flexibiliteit in het programma, bijvoorbeeld door het idee dat elk vakgebied in de drie modules hetzelfde aandeel moet hebben los te laten
- Versterk de interdisciplinariteit van de opleidingsonderdelen
- Versterk de internationale en grensoverschrijdende aspecten in het programma
- Breng de Engelse taal in het opleidingsprogramma
- Versterk het activerend onderwijs
- Optimaliseer de inzet van gastdocenten
- Versterk de onderwijsprofessionalisering van docenten
- Versterk de begeleiding van de masterproef
- Versterk het docentenoverleg
- Betrek studenten formeel in de overleg- en beslissingsorganen

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerd eindniveau

- Voeg een methodologisch opleidingsonderdeel in het programma in of intensiveer de begeleiding van studenten bij hun masterproef